

מחונן תשובות לשאלון אזרחות לעולים חדשים, מס' 176, 34202, קיץ תשע"ד

הנחיות כלליות:

- * במחונן זה כתובות בקיצור תשובות על שאלות המבחן והנחיות למתן הציון.
- * במחונן מוצגים רכיבי התשובה העיקריים. אם התלמיד כלל בתשובתו רכיב שאינו כלול במחונן, על המעריך לבדוק אם הוא נכון, על פי ספרי הלימוד ובהתייעצות עם מעריך בכיר.
- * במתן הציון יש להימנע מהשפעות שנובעות מכתב היד, מסגנון הכתיבה ומאורך התשובה. יש להעריך רק את מה שנדרש בשאלה, ולא יותר מכך.
- * לוכסן (/) מסמן תשובה חלופית (זו או זו מתקבלות באותה מידה). חלקי תשובה המובאים בסוגריים אינם הכרחיים לקבלת ניקוד מלא.
- * ההנחיות במחונן מנוסחות בלשון זכר, ומכוונות למעריכות ולמעריכים כאחד.

פרק ראשון

הנבחן צריך לענות על שתיים מהשאלות 1-3.

1. עקרונות הדמוקרטיה

א. עקרון שלטון העם:

הסבר – 60%

- ציבור האזרחים / העם הוא מקור הסמכות לשלטון.
- ציבור האזרחים משתתף בבחירות, ובהן נבחרים נציגי העם לשלטון.
- הנציגים בוחרים בממשלה שנשענת על אמונם של רוב חברי הפרלמנט.
- הבחירות הן ישירות או עקיפות.

כיצד משאל עם מבטא עיקרון זה:

הסבר – 40%

במשאל עם ציבור האזרחים מוזמן לחוות דעה ישירות בנושא מרכזי.

ב. הגישה הסוציאלית בדמוקרטיה:

הסבר – 100%

- גישה המדגישה את השוויון החברתי-כלכלי בין האזרחים.
- גישה המחייבת את התערבות השלטון בתחום הכלכלי / בחיי האזרחים, כדי לממש את השוויון ביניהם.
- גישה המדגישה את מחויבות המדינה לדאוג לרווחתם החברתית-כלכלית של האזרחים.

ג. מדוע חשוב שבמדינה דמוקרטית יתקיים עקרון הגבלת השלטון:

הסבר – 100%

- (לשלטון כוח רב).
- השלטון אחראי לעם.
- רשויות השלטון עלולות לטעות, ולכן חשוב שיתקיים עליהן פיקוח באמצעים שונים.

2. הרשות המחוקקת – הכנסת**א. תחום שאחת מוועדות הכנסת עוסקת בו:**

הסבר תחום אחד – 100%

- ועדת הכנסת – דנה בתקנון הכנסת / בהסרת חסינות חברי כנסת / קובעת את סדרי עבודת הכנסת / קובעת את תחומי הפעילות של הוועדות השונות ופועלת לתיאום ביניהן / מחליטה לאיזו ועדה להעביר הצעת חוק / מעבירה פניות מהציבור אל ועדות הכנסת או אל יו"ר הכנסת / מטפלת בתשלומים לחברי הכנסת / מחליטה החלטות הנוגעות לעבודת הכנסת / דנה בתלונות של חברי הכנסת נגד יו"ר הכנסת / דנה בערעורים של חכ"ם על החלטות נשיאות הכנסת / יכולה להעביר את נשיא המדינה מכהונתו.
- ועדת הכספים – עוסקת בענייני הכספים של המדינה: תקציב המדינה / מסים / מלוות / מטבע חוץ / בנקאות ושטרי כסף / הכנסות והוצאות של המדינה.
- ועדת הכלכלה – עוסקת במסחר ובתעשייה / באספקה וקיצוב / בחקלאות ודיג / בתחבורה / בתכנון ותיאום כלכלי / בפיתוח / בטיפול ברכוש של נפקדים / בטיפול ברכוש של יהודים בארצות האויב / בשיכון / בעבודות ציבוריות.
- ועדת חוץ וביטחון – עוסקת ביחסי החוץ של המדינה / בכוחות הביטחון / במדיניות הביטחון.
- ועדת חוקה חוק ומשפט – עוסקת בחוקה / בחוקי יסוד / בחוקים וסדרי משפט.
- ועדת החינוך והתרבות – עוסקת בחינוך / בתרבות / במדע / באמנות / בשידור / בקולנוע / בתרבות הגוף.
- הוועדה לענייני ביקורת המדינה – עוסקת בקשר עם מבקר המדינה ועם נציב תלונות הציבור / במעמדם ובסמכויותיהם של המבקרים הפנימיים / בסמכויות המבקר על פי חוק מבקר המדינה.
- הוועדה לקידום מעמד האישה – עוסקת בקידום מעמד האישה / במניעת אפליה מגדרית / בהקטנת פערים בכלכלה ובשוק העבודה / במאבק באלימות כלפי נשים.
- הוועדה לענייני מחקר ופיתוח מדעי וטכנולוגי – עוסקת במחקר ובפיתוח אזרחי בישראל / בקידום טכנולוגיות מתקדמות ומכוני מחקר / בקרנות מחקר / במועצה לאומית למחקר ולפיתוח.
- ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות – עוסקת בעלייה וקליטה / בטיפול ביורדים / בחינוך יהודי וציוני בגולה.
- ועדת העבודה הרווחה והבריאות – עוסקת בעבודה ובביטחון סוציאלי / אחראית על המוסד לביטוח לאומי / מטפלת בהבטחת הכנסה / בבריאות / בסעד / בשיקום נכים / בעבריינים / בגמלאים.
- ועדת הפנים ואיכות הסביבה – עוסקת בנושאים של השלטון המקומי / בבניין ערים / בכניסה לישראל / במרשם האוכלוסין / בארגון הדתות של היהודים ולא-יהודים / במשטרה ובבתי סוהר.

הערה למערך: כל תשובה נכונה תתקבל.

ב. חסינות חברי הכנסת:

הסבר – 60%

- הגנה על חבר כנסת מפני מעצר, חקירה והעמדה לדין.
- כדי שיוכל למלא את תפקידו / כדי שהכנסת תוכל למלא את תפקידה.

טיעונים נגד מתן חסינות לחברי הכנסת:

טענה אחת – 40%

- החסינות מנוגדת לעקרון השוויון.
- חברי הכנסת הם שמחליטים על הענקת חסינות (ולא גוף אחר).
- החסינות הניתנת בישראל רחבה יותר מזו הניתנת לחברי פרלמנט במדינות אחרות.
- חבר כנסת עלול לנצל לרעה את החסינות שלו.

ג. משמעת סיעתית של חברי הכנסת:

הסבר – 60%

- חיוב חברי הסיעה להצביע בהתאם להחלטת סיעתם.
- גם אם חבר כנסת אינו מסכים לעמדת סיעתו בהצבעה, הוא חייב במשמעת סיעתית.

כיצד היא מגבירה את היציבות של מערכת השלטון בישראל:

הסבר – 40%

התפקוד התקיין של ממשלה בישראל מתאפשר באמצעות משמעת סיעתית, המחייבת תמיכה בהצבעות על ההצעות / אם כל חבר בסיעת הקואליציה התומכת בממשלה יצביע בהתאם לשיקול דעתו האישי, הממשלה עלולה ליפול לעתים קרובות.

3. מדינת ישראל – מדינה יהודית**א. תוכן החוק המבטא את האופי היהודי של מדינת ישראל:**

הסבר חוק אחד – 100%

חוק איסור גידול חזיר: אסור לגדל חזירים בישראל; הדבר מותר רק באזורים מסוימים שבהם ריכוזי אוכלוסייה נוצרית / מוסדות מדע ומחקר / גני חיות ציבוריים.
 החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם:
 החוק קובע כי אפשר להעמיד לדין את מי שנחשד ברצח יהודים בתקופת השואה, ודינו מוות / חנינה כללית לא חלה על עברות שביצעו הנאצים ועוזריהם.
 הערה למעריך: אפשר לקבל כתשובה נכונה כל תשובה על פי הפירוט בעמ' 54 בספר.

ב. פעולות שיהודי התפוצות עושים מתוך מחויבות לקשר עם מדינת ישראל:

ציון שתי פעולות – 100%

- סיוע כלכלי: תרומות, הלוואות והשקעות בישראל.
- תמיכה פוליטית בישראל והשפעה על מדיניות הממשלות במדינותיהם לטובת ישראל.
- פעילות במוסדות ציוניים.
- גילויי הזדהות עם ישראל (עצרות עם, הפגנות וכד').
- ביקור תיירים יהודים בישראל.

ג. כיצד דגל ישראל מבטא את האופי היהודי של המדינה:

הסבר – 100%

- הצבעים כחול ולבן הם צבעי הטלית.
- מגן דוד הוא סמל יהודי-מסורתי.

פרק שני

על הנבחן לענות על שלוש משהשאלות 4-8.

4. המעמד המשפטי של הכרזת העצמאות:

הסבר – 100%

- מסמך הצהרתי, הקובע את אופיה של מדינת ישראל: מדינת העם היהודי ומדינה דמוקרטית.
- מפורטים בה עקרונות המדינה.
- ההכרזה אינה חוקה / חוק, אולם כאשר אין חוק או כשאפשר לפרש חוק באופנים שונים – יעדיף בית המשפט את הפירוש הקרוב / המתאים לעקרונות שנקבעו בהכרזת העצמאות / ההכרזה היא כלי עזר פרשני בעל חשיבות משפטית שאפשר להיעזר בו כדי לפרש הוראות וחוקים.

5. מקרים ששר הפנים רשאי לבטל בהם את האזרחות של אדם בישראל:

ציון שני מקרים – 100%

- אדם שקיבל אזרחות על סמך נתונים כוזבים.
- אדם שיצא ללא רשות לארץ אויב.
- אדם שעשה מעשה שיש בו הפרה של חובת הנאמנות של אזרח למדינתו.

6. סמכויות של הממשלה:

הסבר שתי סמכויות – 40%+60%

- קביעת מדיניות / קבלת החלטות.
- סמכויות חקיקה / התקנת תקנות וצווים.
- התקנת תקנות לשעת חירום: תקנות מיוחדות שנועדו להגן על המדינה / על ביטחון הציבור / שירותים חיוניים.
- סמכות שיורית: הממשלה מוסמכת לעשות כל דבר שאינו מוטל על פי חוק על רשות אחרת.

7. חופש דת

הסבר – 50%

- החופש לבחור באמונה דתית / לקיים את הפולחן הדתי / את מצוות הדת.
- הערה למעריך: יתקבלו גם תשובות העוסקות בחופש מדת.

בג"ץ:

הסבר – 50%

- בית המשפט העליון הודן בעניינים שבהם הוא רואה צורך לתת סעד למען הצדק, ועניינים אלה אינם בסמכותו של בית משפט אחר.
- נותן סעד לאדם / לגוף להגנה מפני הרשות השלטונית, אם היא פעלה שלא במסגרת סמכותה החוקית / חרגה מסמכותה / השתמשה בסמכותה שלא כראוי / באופן לא סביר / הפלתה לרעה או לטובה.
- בסמכות בג"ץ להוציא צווים נגד רשויות המדינה / בעלי תפקידים ציבוריים.

8. תפקידי התקשורת:

הסבר שני תפקידים – 100%

- הבנייה של עולם המושגים הפוליטי של האזרחים.
- גיבוש השקפת העולם הפוליטית של האזרח.
- סיקור – פרסום מידע בתחומים שונים.
- ביקורת (בלתי פורמלית) – חשיפת מחדלי השלטון ויצירת דעת קהל.
- מתן במה – לשלטון ולאזרחים.